

CD KLASSIEK

Vergeten wonderkind
Edgard Tinel & anderen

Edgard Tinel (1854-1912) werd geboren in de Wase gemeente Sinaai waar zijn vader koster en onderwijzer was. Op amper negenjarige leeftijd, in 1863, schreef vader Tinel zijn zoon in als leerling aan het conservatorium in Brussel. Voor het reguliere onderwijs was de jongen aangewezen op diverse, meestal armoedige pensionaten. Na een eerste prijs aan het conservatorium begon voor Edgard Tinel een veelbelovende carrière als pianovirtuoos, met vooral de grote Duitsers (Beethoven, Schumann, Liszt) op het repertoire.

In 1881 volgde hij Jacques-Nicolas Lemmens op als directeur van het Hoger Interdiocesaan Instituut voor Kerkmuziek, het latere Lemmensinstituut. Tinel componeerde veel vocale muziek. Zo was hij de eerste die gedichten van Guido Gezelle op muziek zette. Hij voelde zich sterk aangetrokken tot het mystieke katholicisme, wat leidde tot talrijke religieuze composities. Instrumentale muziek schreef hij minder en kamermuziek ontbreekt

geheel in zijn oeuvre. Het telt slechts één zuiver orkestwerk.

Katrijn Simoens en John Gevaert, allebei gewezen student aan het conservatorium in Antwerpen, vormen het Mephisto Piano Duo en voeren op dit album in de reeks *In Flanders Fields* een sonate voor vier handen van Tinel uit. De Wase meester componeerde het werk in 1876, toen hij nog maar 22 was.

Simoens en Gevaert plaatsen dat werk naast een vierdelige suite van de Nederlands-Duitse componist Julius Röntgen (1855-1932), een generatiegenoot van Tinel. Bewuste suite dateert uit hetzelfde jaar als dat van Tinel, 1876. Röntgen is vandaag minder bekend, maar was in zijn tijd een vermaarde pianist, die *close* was met de grootste musici. Hij bespeelde het instrument bij de première van het tweede pianoconcerto van Johannes Brahms, die toen gedirigeerd werd door de componist zelf. Brahms oefende een grote invloed uit op de componist Röntgen.

Van Röntgens onmetelijke oeuvre (naar schatting 650 composities) is slechts een klein deel uitgegeven. Hij schreef maar liefst 21 symfonieën, zeven pianoconcerten en veertien cellosonates, en daarnaast dus ook dit jeugdwerk voor piano. (EDS)

Julius Röntgen, Norbert Rosseau & Edgar Tinel, *Music for Piano Four Hands*, door The Mephisto Piano Duo, *In Flanders' Fields* nummer 87, 92087, 22,50 euro.

CD KLASSIEK

Noorse sferen
Edvard Grieg

Edvard Grieg was amper 24, toen hij zijn absolute meesterwerk componeerde, het pianoconcerto dat nog steeds op het repertoire staat en populair bij deelnemers aan pianoconcours. De Noor Grieg schreef het in 1868 in Denemarken, waar hij – naar verluidt was de componist hypersensitief – rust hoopte te vinden. Hij zocht er ook een beter klimaat. Het werk bestaat uit drie delen. Het openingsdeel, een *allegro molto moderato*, grijpt meteen naar de keel en sleept de luisteraar mee.

Het concerto combineert de sfeer van Robert Schumann met typisch nationale Noorse muziekelementen. In 1870 liet Grieg het handschrift in Rome zien aan de door hem vereerde Franz Liszt. Die was er over in de wolwas en moedigde de jongeman aan te volharden. Het groeide uit tot een van meest geliefde stukken in het genre.

Toch bleef het bij dat ene stuk. Het is Griegs enige grote symfonische werk. Al voerde de componist het concerto vele malen zelf uit, tijdens de rest van zijn carrière concentreerde hij zich op kleiner pianowerk.

De in 1978 geboren Javier Perianes speelt op dit album het concert met het BBC Symphony Orchestra en voegt er een keuze van miniaturen aan toe. (EDS)

Edvard Grieg, *Concerto in A minor, Lyric Pieces*, door Javier Perianes en het BBC Symphony Orchestra, Harmonia Mundi, HMC 902205, 22,50 euro.

BOEK SPIRITUALITEIT

Op zoek naar God
Roger Burggraeve

Salesiaan Roger Burggraeve is bekend als moraaltheoloog en kenner van het werk van de Franse filosoof Emmanuel Levinas. In een hoogst interessant boek, gemaakt samen met Guido Caerts en Paula Veestraeten, boort hij zich in bekende Bijbelteksten. Hij wil de verhalen – zo noemt hij het zelf – ‘diepgonden’, op zoek gaan naar beteke-

nissen die verborgen liggen onder een eerste, oppervlakkige structuur.

Rode draad is de zoektocht naar en hedendaags godsbeeld dat te rijmen valt met de cultuurhistorische context waarin we leven. Door een alternatieve lezing van de scheppingsverhalen, van Abram en Sarai, Jona, Job, Mozes, de barmhartige Samaritaan... licht voor de lezer een heel ander gezicht van religie op. Het oude godsbeeld wordt voorgoed begraven, om plaats te maken voor een andere God en een andere mens.

Twee hoofdstukken zijn bijzonder interessant. Burggraeve bespreekt bijvoorbeeld het soms misbruikte vers uit Genesis dat de mens door God mannelijk en vrouwelijk geschapen werd. „De Bijbelse traditie heeft aandacht voor het seksuele verschil, maar tegelijk ben je als man of als vrouw integraal mens”, lezen we. Burggraeve waarschuwt voor het verabsoluteren van het seksuele

verschil. Dat doet de Bijbel niet. Alle mensen zijn gelijk.

In het laatste hoofdstuk leest Burggraeve de Joodse filosoof Levinas, om te komen tot een nieuw godsbeeld. De ‘ethiek van de ander’ openbaart Gods genade. Jezus stelt het godsbeeld scherper dat als in de Joodse teksten aanwezig was.

Een bijzonder boek dat geloof en ethisch handelen balt. (EDS)

Hoog tijd voor een andere God. Bijbels diepgronden naar de ziel van ons mens-zijn. Roger Burggraeve in gesprek met Guido Caerts en Paula Veestraeten, Davidsfonds, Leuven, 2015, 207 blz., 22,50 euro, ISBN 978 90 5908 649 4.

BOEK KUNST

Het geheim van Vincent
Mark Delrue

Priester en kunstkenner Mark Delrue mediteert in dit boek over het werk van Vincent van Gogh (1853-1890), een van de kunstschilders wiens werk wereldwijd bekendheid ge-

niet. Delrue gaat in op de verwantschap tussen Van Goghs brieven en kunstwerken. De kunstenaar pende dan ook ruim achthonderd brieven neer.

De auteur ontdekt Van Gogh op drievoudige wijze: als kunstenaar, als briefschrijver en als godzoeker. Van Gogh heeft het in zijn brieven, behalve over zijn passie voor kunst, ook over zijn gemoed en zijn levensvisie. Delrue gaat daarom ook dieper in op de godzoeker die Vincent van Gogh was en zoekt naar de spiritualiteit van diens artistieke oeuvre. Net de aandacht voor Van Goghs religieuze beweging maakt dit boek tot een aanvulling op alle bestaande literatuur over de bij leven misprezen meester.

Volgens zijn eminente biografen stierf Van Gogh nadat hij

zichzelf met een pistoolschot had verwond. Delrue durft, in navolging van enkele auteurs, te twijfelen aan die versie. Op dat moment stond de kunstenaar immers net op een artistiek hoogtepunt. De zelfmoord past ook niet in de spiritueel-artistieke weg die Van Gogh ging. Mooi in dit boek is het samenspel tussen woord en beeld. (EDS)

Mark Delrue, *Vincent. Kunstschilder, briefschrijver, godzoeker*, Halewijn/Adveniat, Antwerpen/Baarn, 2015, 160 blz., 23 euro, ISBN 978 90 8528 342 3.

BOEK GESCHIEDENIS

In de hoofden van nazi's
Jack El-Hai

Vlak na de geallieerde overwinning op nazi-Duistland werden de meest hooggeplaatste nazi's, die door de legersmachten werden gearresteerd, overgebracht naar een hotel in Mondorf-Les-Bains, iets ten zuiden van Luxemburg. Een geweten kuurhotel was ingericht als gevangenis en werd veelzeggend aangeduid als *Ashcan*, asemmer.

De nazileiders zaten er gevangen tot de overwinnaars besloten wat er met hen diende te gebeuren. Dat was aanvankelijk onduidelijk, want Sovjets dron-

gen aan op een standrechtelijke executie van allen, terwijl Amerikanen een uitgebreid juridisch onderzoek wensten. De belangrijkste gevangene was ongetwijfeld de topnazi Hermann Göring. Die werd boos omdat de overwinnaars hem als een ordinaire gevangene behandelden en hem al zijn meegebrachte bezittingen afnamen.

In Görings reistas troffen de bewakers van *Ashcan* een enorme voorraad van de pijnstillende paracodeïne aan. Daar begint het verhaal dat Jack El-Hai vertelt in *De nazi en de psychiater*. El-Hai is een vermaarde en bekroonde publicist op het terrein van geschiedenis en medische wetenschap.

Maarschalk Göring en de andere topnazi's werden onder toezicht gesteld van de Amerikaanse legerpsychiater Douglas Kelley. Die had een dubbele taak: peilen naar de geestelijke gezondheid van de gevangenen en achterhalen of wrede oorlogsmisdadigers geen krankzinnigen waren.

Göring bijvoorbeeld had een psychiatrisch verleden. Na de *Bierkellerputch* van 1924 was hij zwaar verslaafd geraakt aan morfine. In Zweden werd hij in de jaren 1920 door artsen krankzinnig verklaard en gedwongen

opgenomen in een psychiatrische inrichting. Kelley bleef hem en andere nazi's volgen tijdens het Internationale Militaire Tribunaal van Nürnberg. Uiteindelijk maakte Göring met cyaankali zelf een einde aan zijn leven.

„Hun karaktertrekken zijn zo gewoon dat, hoewel ze niet sociaal wenselijk gedrag vertonen, mannen die op hen lijken ook in Amerika te vinden zijn”, schreef Kelley. Vandaag is dat een door velen gedeeld standpunt.

El-Hai levert een spannend boek af. Hij vertelt ook wat er met de psychiater gebeurde na Nürnberg. Net als zijn beruchte patiënt pleegde ook die zelfmoord met gif. (EDS)

Jack El-Hai, *De nazi en de psychiater. Hoe een Amerikaanse psychiater in de ban raakte van Hermann Göring, Arbeiderspers, Amsterdam, 317 blz., 21,99 euro, ISBN 978 90 2953 847 3.*